

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 5–6/1953

Årgång 3

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Om riksskattenämndens verksamhet

Av generaldirektör Rolf Dahlgren

Redogörelsen motsvarar i huvudsak ett av författaren
hållet föredrag inför Svenska revisorsamfundet

Riksskattenämnden har nu varit i arbete 1½ år och man har fått så pass erfarenhet av nämndens verksamhet, att man kan göra en första resumé däröver. Å andra sidan vill jag dock betona, att nämndens verksamhet alltså är under fortsatt utveckling och att någon definitiv redogörelse för verksamheten, sedd på längre sikt, sålunda ännu inte kan lämnas. Detta överensstämmer också med vad finansministern uttalade under förarbetena till den lagstiftning, som resulterade i tillskapandet av riksskattenämnden. Finansministern uttalade nämligen, att det varken var möjligt eller lämpligt att redan vid början av nämndens verksamhet preciserat föreskriva, hur verksamheten i alla hänseenden borde utformas. Nämnden borde i viss mån lämnas fria händer att — inom ramen för givna författningsföreskrifter och med beaktande av lagstiftningens förarbeten — själv utforma sin verksamhet utifrån under

hand vunna erfarenheter. Det förut-sattes, fortsatte finansministern, att nämnden icke redan från början skulle ha möjlighet att gripa sig an med alla arbetsuppgifter, som avsåges i en framtid ankomma på nämnden. Tvärtom vore det önskvärt, att nämnden i det första skedet av sin verksamhet icke lade sig ombord med flera uppgifter än som vore lämpligt med hänsyn till personalutrustning och efter hand vunna erfarenheter; de i sakkunnigbetänkandet och propositionen angivna arbetsuppgifterna för nämnden finge därför i viss mån karaktären av ett arbetsprogram på något längre sikt.

De uppgifter, som ingå i det för nämnden angivna arbetsprogrammet, kunna lämpligen uppdelas i sex olika grupper:

- 1) rådgivande och vägledande verksamhet för främjande av en riktig och likformig taxering;
- 2) åtgärder för en effektiv och ändamålsenlig taxeringskontroll;

3) meddelande av bindande förhandsbesked i taxeringsfrågor;

4) prövning av vissa dispensfrågor;

5) handläggning av vissa av Kungl. Maj:t till nämnden delegerade ärendegrupper; samt

6) verksamhet såsom remiss- och beredningsorgan.

I det följande kommer jag att särskilt för sig behandla envar av de sex grupper av arbetsuppgifter, som enligt vad jag nyss angav åvila nämnden.

1) *Rådgivande och vägledande verksamhet för främjande av en riktig och likformig taxering.*

Som bekant har i vårt land, före inrättandet av riksskattenämnden, icke funnits något centralt organ med uppgift att verka för likformighet vid taxeringen, utan varje länsstyrelse och prövningsnämnd har så att säga arbetat för sig själv. Å andra sidan skall man inte vara blind för att regeringsrätten genom prejudikatbildande utslag och genom publicerandet av notiser om samtliga av regeringsrätten avgjorda skattemål åstadkommit mycket, när det gällt att vinna större likformighet vid taxeringen. Vidare bör man i detta sammanhang inte heller glömma, att finansdepartementet sedan åtskilliga år tillbaka plägar sammankalla landskamrerarna till möte i Stockholm för överläggning och diskussion rörande aktuella skatteproblem. Dylika möten ha emellertid hållits högst en gång om året.

Det ligger dock i sakens natur att varken regeringsrättens prejudikatbildande verksamhet eller de sparsamt förekommande landskamrerarmötena kunna ersätta en centralt verksam, permanent arbetande myndighet. Det är denna myndighet vi nu äntligen fått i och med att riksskattenämnden tillskapats. Och egentligen är det väl — med tanke på den oerhört ingripande betydelse som skatterna numera ha för varje

medborgare — i hög grad ägnat att förvåna att utvecklingen icke långt tidigare drivit fram en central myndighet på området.

Uppgiften att främja en riktig och likformig taxering skall nämnden tillgodose genom utfärdande av allmänna anvisningar och rekommendationer samt därjämte genom avgivande av utlåtanden i speciella taxeringsfall.

Behovet av anvisningar är naturligen störst i de fall, då det gäller att tillämpa nytillkommen skattelagstiftning, men även beträffande äldre lagstiftning föreligger — med hänsyn till den ojämna lagtillämpningen — ett klart behov av samordning. Beträffande den juridiska naturen utav de av nämnden meddelade anvisningarna till ledning för taxeringsmyndigheterna må framhållas, att anvisningarna icke äro av tvingande natur gentemot skattemyndigheter och skattedomstolar. Tvärtom har det under förarbetena klart utsagts, att nämndens anvisningar skulle verka allenast i kraft av den auktoritet, som nämndens uttalanden måste anses äga. Inrättandet av riksskattenämnden innebar sålunda icke något sönderbrytande av den gällande instansordningen, utan både beskattningsnämnder och skattedomstolar äro principiellt oförhindrade att, då skäl därtill äro, frångå nämndens anvisningar. Jag tror dock inte att jag är för djärv om jag säger, att man väl kan utgå från, att vad beskattningsnämnderna angår dessa som regel skola lojalt följa nämndens anvisningar.

Såsom framgår av det jag redan sagt, är det emellertid alltjämt regeringsrätten, som har att i sista hand svara för utformningen av skattepraxis genom sina prejudicerande utslag. Detta innebär med andra ord att riksskattenämnden vid utformandet av sina anvisningar till taxeringsmyndigheterna måste beakta de utslag från regeringsrätten av

prejudicerande natur, som eventuellt må föreligga.

I vissa delar är riksskattenämndens uppgifter med avseende på främjandet av en likformig taxering direkt reglerade av författningarna. Sålunda stadgas i taxeringsförordningen att landskamrerarnas förslag till länsanvisningar för nästkommande års taxeringar skola senast den 1 december insändas till riksskattenämnden. Riksskattenämnden har att granska de olika förslagen samt framställa de erinringar mot desamma, som nämnden finner anledning till. De avgivna förslagen jämte nämndens erinringar skola återställas till landskamrerarna senast den 20 december, varefter länsprövningsnämnden har att på grundval av landskamrerarens förslag och riksskattenämndens erinringar definitivt fastställa länsanvisningarna för den stundande taxeringen.

Riksskattenämnden har alltså under den gångna december månad för andra gången haft att granska och taga ställning till de insända förslagen till länsanvisningar. Granskningen har vardera gången resulterat i en serie påpekanden i syfte att skapa större likformighet beträffande sådana frågor, där icke faktiska olikheter i de skilda länens förhållanden göra olika anvisningar motiverade. Nämnden har sålunda gjort åtskilliga uttalanden beträffande t. ex. värderingen av i hushållet använda produkter från jordbruket, angående avdrag för kost till i jordbruket anställd personal, ang. värde av fritt vivre för sjömän, ang. avdrag för värdeminskning av bil, ang. beräkning av drickspengar till serveringspersonal, ang. schablonavdrag för slitage av verktyg, ang. skogsarbetares avdrag för fördyrade levnadskostnader, ang. avdrag för resor mellan bostad och arbetsplats m. m.

Jag skall i detta sammanhang också nämna några särskilda frågor, där riksskattenämnden haft anledning att

utfärda anvisningar till ledning för taxeringsmyndigheterna. Det gäller vissa frågor av större och mera allmän räckvidd, vilka nog kunna anses som typiska exempel på sådana fall, där ett centralt organ verkligen kan göra en insats. Det gäller sålunda frågor, som äro gemensamma för olika delar av landet och som samtidigt äro av den natur, att de kräva överläggningar med andra centrala instanser. Det är med andra ord sådana fall, där de erforderliga överläggningarna och övervägandena icke böra göras inom 25 olika länsinstanser utan böra göras på ett och samma håll.

Den första av de frågor jag nu tänker på är frågan om beräkning av hyresvärdet för egnahem och enfamiljshus vid 1953 års taxering.

Denna fråga har ju fått alldeles särskild aktualitet genom den förhållandevis kraftiga höjningen av taxeringsvärdena, som 1952 års allmänna fastighetstaxering medförde. Frågan observerades av dagspressen på ett tidigt stadium och föranledde redan vid 1952 års riksdag en interpellation till finansministern. Sedan frågan preliminärt behandlats vid ett möte med landskamrerarna, som riksskattenämnden arrangerade sistlidne september månad, samlade riksskattenämnden via länsstyrelser och hyresnämnder in det utredningsmaterial, som över huvud taget gick att frambringa. Riksskattenämnden hade därefter överläggningar med representanter för bostadsstyrelsen och hyresrådet ävensom med det nybildade Sveriges villaägareförbund. Riksskattenämnden utfärdade därefter rekommendation i ämnet, innebärande att hyresvärdet i de fall, då hyresvärdet fastställdes schablonmässigt, borde som regel uppskattas till 5 % av taxeringsvärdet.

En annan mycket betydelsefull fråga, i vilken nämnden meddelat anvisningar till ledning för taxeringsmyndigheterna, är frågan om den

skattemässiga behandlingen av kontrakt å rotposter respektive leveransvirke. Sedan nämnden på ett tidigt stadium av sin verksamhet förklarar, att rättigheter till skogsavverkning icke fick -- såsom dittills i viss utsträckning skett -- skattemässigt behandlas såsom lagertillgångar och följaktligen icke fick nedskrivnas enligt de fria regler, som gälla för lagertillgångar, upptog nämnden till behandling frågan om den nedskrivning av dessa kontrakt, som enligt reglerna för nedskrivning av kontrakterade tillgångar kunde vara tillåten. Nämndens uttalanden gällde 1952 års taxering och var sålunda av stor ekonomisk räckvidd, särskilt med hänsyn till konjunkturskatten. I detta ärende gällde det att ställa en prognos, så gott det nu lät sig göra, beträffande prisutvecklingen fram till hösten 1953. Riksskattenämnden samrådde i denna fråga med representanter för domänstyrelsen samt de berörda skogsindustrierna. Nämnden kom därefter fram till ett beslut, som innefattade rekommendation att medgiva nedskrivning å de ifrågavarande leveranskontrakten med vissa angivna procent. Även detta exempel är, tror jag, ett typiskt sådant fall, där man når ett bättre och framförallt jämnare och rättvisare resultat genom centrala undersökningar och förhandlingar.

Andra likartade frågor, där nämnden har lämnat anvisningar till ledning för taxeringsmyndigheterna, äro exempelvis frågor om vilka nedskrivningar som böra medgivas ifråga om fartygskontrakt samt ifråga om leveranskontrakt rörande järn från utländska järnverk. Vad särskilt fartygskontrakten angår är spörsmålet naturligtvis av mycket svårbedömd natur, främst med hänsyn till de långa leveranstiderna; det lärer sålunda ingalunda vara ovanligt att leverans sker 4 å 5 år efter det kontraktet tecknats.

I vissa andra fall, där vederbörande näringsorganisation hemställt om utfärdande av allmänna anvisningar om tillåten nedskrivning, har nämnden däremot ansett att omständigheterna *icke* motiverade en generell, schablonartad nedskrivningsrätt, varom nämnden i så fall underrättat taxeringsmyndigheterna och de berörda organisationerna. Detta har t. ex. gällt frågan om avdrag för nedskrivning av leveranskontrakt rörande träkol samt frågan om avdrag för nedskrivning å kundfordringar inom bilhandeln.

Ett annat område, där riksskattenämnden försökt att genom allmänna anvisningar medverka till större likformighet vid taxeringen, är frågan om värderingen av varulager vid förmögenhetsberäkningen ifråga om sådana rörelseidkare, som äro fysiska personer. Här ha utan tvivel tillämpats olika principer inom olika delar av landet och ur jämlikhetens synpunkt var det sålunda önskvärt att någonting gjordes för att undanröja olikheterna. En av de frågor, som på detta område varit föremål för olika bedömningar, är frågan om i vad mån lagrets värde skall vid förmögenhetsberäkningen reduceras med hänsyn till den latent skatteskuld, som må åvila ett under det verkliga värdet nedskrivet varulager. Riksskattenämnden har även i denna del utfärdat rekommendationer till taxeringsmyndigheterna.

2) Åtgärder för en effektiv och ändamålsenlig taxeringskontroll.

De arbetsuppgifter, som här åsyftas, äro främst att verka för samordning av de olika taxeringsavdelningarnas verksamhet, att verkställa förberedande undersökningar och sammanställa undersökningsresultat, att taga initiativ till lämpliga kontrollåtgärder samt att i övrigt lämna taxeringsmyndigheterna den medverkan, som kan ifrågakomma. För att öka möjligheterna för nämnden att

göra en insats på detta område är det tänkt, att byråchefen hos nämnden liksom också nämndens bokföringssakkunnige skall företaga resor för överläggningar med taxeringsmyndigheterna och för beivrande av sammanträden med beskattningsnämnder. Det är även förutsatt att nämndens ordförande eller en av nämnden utsedd ledamot eller — undantagsvis — hela nämnden skall företaga dylika resor. Ännu så länge har emellertid tiden och omständigheterna i övrigt icke medgivit dylika resor annat än i en mycket blygsam omfattning. Varken nämndens ordförande eller någon dess ledamot har över huvud taget haft tillfälle att besöka taxeringsmyndigheterna eller övervara sammanträde med beskattningsnämnd. — Emellertid har nämnden likväl kunnat centralt insamla och åt taxeringsmyndigheterna tillhandahålla kontrolluppgifter och annat material för taxeringen i en icke betydelslös omfattning. Man får förutsätta, att denna serviceverksamhet med tiden kommer att få ökad betydelse.

3) *Meddelande av bindande förhandsbesked i taxeringsfrågor.*

Samtidigt med att riksskattenämnden inrättades, infördes som bekant ett helt nytt institut i vår skatterätt nämligen de bindande förhandsbeskeden i taxeringsfrågor. Dessa besked ha kommit att utgöra en betydande del av riksskattenämndens arbetsbörda, något som kanske inte är så märkvärdigt, eftersom det var näringslivets krav på att dylika besked skulle kunna meddelas, som var en av de främsta anledningarna till att riksskattenämnden över huvud inrättades.

Förhandsbesked kan meddelas allenast såvitt angår taxering till kommunal inkomstskatt, statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, utskiftningsskatt eller ersättningsskatt ävensom ifråga om taxering av fas-

tighet. Förhandsbesked kan meddelas allenast i de fall, då frågan är av synnerlig vikt för den skattskyldige. I syfte att hålla tillströmningen av dylika ärenden inom rimliga gränser har vidare stadgats, att förhandsbesked skall erläggas en särskild avgift av lägst 100 och högst 500 kronor. Denna avgift uttages på så sätt, att förhandsbeskedet sändes till den skattskyldige mot postförskott. — Förhandsbesked kan sålunda författningssensligt icke meddelas beträffande sådana speciella skatter som konjunkturskatten, investeringsskatten och investeringsavgiften.

I övrigt kan förhandsbeskeden som naturligt är avse mycket varierande frågor. 1947 års taxeringssakkunniga anförde som exempel på frågor, där förhandsbeskeden kunde få särskild betydelse, frågor om engångsavgifter i beskattningsavseende för planerad nyanläggning eller nyanskaffning för industriellt ändamål. Andra exempel, som de sakkunniga nämnde, voro frågor om rätt till avskrivning å leveranskontrakt (exempelvis kontrakt om leverans av fartyg), frågor som uppkomma i samband med överlåtelse av rörelse, frågor om i vad mån kostnader å fastighet äro hänförliga till reparation eller grundförbättring, frågor om vad som i olika sammanhang är att anse såsom god köpmannased, frågor om tillämpning av bestämmelserna om fusion mellan moder- och dotterbolag, frågor om avdragsgillhet för vissa försäkringspremier och beskattning av utfallande försäkringsbelopp samt frågor huru vid utskiftning av tillgångar det i bolaget tillskjutna beloppet skall beräknas. Det nu anförda innefattar självfallet endast exempel. Frågorna kunna naturligtvis avse också en mängd andra spörsmål. Emellertid finnes, som jag nyss nämnde, den begränsningen att frågan måste vara av synnerlig vikt för den skattskyldige. Inte heller får man framställa frågor, som förutsätta att

nämnden skulle vara den skattskyldige behjälplig med uppletande av kryphål i skatteförfattningarna. Inte heller får frågerätten i vilken utsträckning som helst utnyttjas för erhållande av upplysningar om den ur skattesynpunkt förmånligaste utvägen för genomförande av en viss transaktion. Slutligen vill jag framhålla att förhandsbeskeden inte heller få användas för att, med förbigående av skattedomstolarna, få ett snabbare besked rörande den skattemässiga bedömningen av redan verkställda åtgärder. En fråga skall i princip avse besked rörande en transaktion, som den skattskyldige ämnar verkställa och vars vidtagande är mer eller mindre beroende av den skattemässiga bedömningen av åtgärden.

I själva verket har det visat sig att under den hittills gångna tiden förhandsbeskeden i stor utsträckning kommit att gälla frågor i anslutning till den nya lagstiftningen om skattskyldighet för de så kallade familjebolagen för emottagen utdelning från andra svenska aktiebolag.

Riksskattenämnden har under det gångna året slutligen avgjort ett par hundra ärenden rörande förhandsbesked. I något över 10 procent av fallen ha framställningarna om förhandsbesked avvisats av någon av de nyssnämnda grunderna, nämligen att frågan redan var föremål för skattemyndigheternas prövning eller eljest avsåg en redan vidtagen eller slutförd transaktion eller också att framställningen i själva verket avsåg uppletandet av kryphål i skatteförfattningarna eller eljest var av illojal natur. I ett eller annat fall har framställningen avvisats utan att någon sådan diskriminerande omständighet förelåg, som nyss angavs. Avisandet har alltså skett helt enkelt därför att den framställda frågan av en eller annan anledning icke lämpade sig för förhandsbesked.

Beträffande de yttre formerna i

fråga om sökandet av förhandsbesked finnas inga som helst föreskrifter i vidare mån än att framställningen skall göras skriftligen och att ansökningen icke må ingivas senare än den dag, då deklaration senast skall inlämnas till ledning för den taxering varom fråga är. I övrigt är förfarandet formlöst och några blanketter för ansökan eller eljest några formföreskrifter finnas sålunda icke. Alla handlingarna i ärenden rörande förhandsbesked och sålunda även själva beslutet hemligstämplas i enlighet med gällande bestämmelser; detta därför att den skattskyldige icke skall av affärs- eller konkurrensskäl eller eljest vara hindrad att lämna detaljerade uppgifter om sina tilltänkta åtgärder. En ansökan om förhandsbesked remitteras alltid till vederbörande taxeringsintendent för yttrande, innan ärendet sakligt prövas. Då anledning därtill finnes, kan riksskattenämnden föranstalta om muntliga förhandlingar inför nämnden. Av olika skäl har denna möjlighet emellertid hittills utnyttjats mycket sparsamt. I själva verket kan jag icke minnas att nämnden haft muntliga förhandlingar i förhandsbeskedsärende i mer än ett enda fall.

Riksskattenämndens förhandsbesked kan överklagas hos regeringsrätten både av den skattskyldige och taxeringsintendenten. Sådant överklagande har, såsom naturligt är, i viss utsträckning förekommit. Med hänsyn till ärendenas natur behandlas dylika besvär såsom förtursmål av regeringsrätten. Handlingarna äro hemliga jämväl i regeringsrätten.

Som jag nyss nämnde ha förhandsbeskeden hittills i stor utsträckning avsett frågan om familjebolagens skattskyldighet för utdelningar från andra svenska aktiebolag i enlighet med den från och med år 1952 gällande lagstiftningen i ämnet. Att frågorna i så pass stor utsträckning kommit att gälla detta ämne är väl icke så märkvärdigt med hänsyn

främst till övergångsbestämmelserna till den ifrågavarande lagstiftningen, enligt vilka vederbörande aktieägare — om bolaget enligt den nya lagen är skattskyldigt för emottagna aktieutdelningar, d. v. s. om bolaget enligt nämndens terminologi är "svart" — har rätt att utan skattepåföljd utköpa det "svarta" bolagets aktieinnehav till anskaffningskostnaden, under förutsättning att förvärvet sker före den 1 januari 1954.

Det kan måhända vara av intresse att jag något redogör för de principer, som ha utbildats inom nämnden vad angår prövningen av frågan om bolagen skola anses såsom "svarta" eller "vita". Jag vill dock förutskicka, att det är rätt svårt att i precisa ordalag angiva dessa principer, eftersom fallen kunna vara så olika och man ju måste i varje särskilt fall beakta de föreliggande omständigheterna. Jag vill också förutskicka, att det är möjligt att riksskattenämnden senare kommer att göra ett officiellt uttalande angående de följda principerna, till ledning för vederbörande.

Jag får först erinra om att skattskyldighet föreligger under två förutsättningar. Den första är att aktierna i det ifrågavarande bolaget till huvudsaklig del ägas eller på därmed jämförligt sätt innehavas — direkt eller genom förmedling av juridisk person — av en eller ett fåtal fysiska personer. Den andra förutsättningen är att bolaget icke visar att dess vinstmedel i skälig omfattning använts för utdelning till aktieägarna. Vid tillämpning av dessa bestämmelser har riksskattenämnden, främst när det gällt förvaltningsbolag vilkas verksamhet uteslutande avsett förvaltning av värdepapper, ansett sig böra uppställa tämligen stränga fordringar för att bolagen i det följande skola frikallas från skattskyldighet för utdelning å aktier. Detta ställningstagande har ansetts motiverat av lagstiftningens syfte, som — även om detta icke kommit till di-

rekt uttryck i författningsbestämmelserna — varit att åstadkomma en viss avveckling av hithörande bolag. Den omständigheten, att övergångsbestämmelserna till lagstiftningen erbjuda aktieägarna relativt fördelaktiga villkor för avvecklingen, har även gjort att riksskattenämnden icke alltför mycket tvekat inför ett tämligen strängt bedömande av bolagens skattskyldighet. Tillika må erinras om att de tämligen förmånliga övergångsbestämmelserna gälla allenast under en kortare tid efter lagstiftningens ikraftträdande.

Vid bedömande av huruvida ett bolags vinstmedel i skälig omfattning använts för utdelning hava i allmänhet strängare krav uppställts för den händelse utlåning av vinstmedel skett till aktieägarna eller bolagsbildningen eljest utnyttjats för att i en eller annan form bereda aktieägarna skattelättnad. Även om transaktioner av angivna beskaffenhet legat relativt långt tillbaka i tiden, hava de ansetts böra tillmätas betydelse vid ifrågavarande bedömande. Att ett bolag, som tidigare utnyttjats i skattelindrande syfte, sedermera under vissa år lämnar en jämförelsevis hög utdelning har sålunda icke i allmänhet godtagits såsom tillräcklig anledning att undantaga uppbyren utdelning från skatteplikt.

Riksskattenämnden har beträffande familjebolag, vilkas verksamhet uteslutande avsett förvaltning av värdepapper, såsom norm för utdelningspolitiken uppställt krav på att i stort sett samtliga vinstmedel skola ha utdelats för att utdelningen från ett sådant bolag skall anses ha skett i skälig omfattning. Hänsyn har dock tagits till lagstadgad avsättning till reservfond och skuldregleringsfond samt till avskrivningar, som varit betingade av att tillgångar förlorat i värde. Under den tid utdelningsstoppet var rådande har krävts, att utdelningarna från ett sådant bolag utgjort i huvudsak vad som maximalt

kunnat utdelas. I princip har riksskattenämnden visserligen icke ansett sig kunna kräva, att vinstmedel, som under tiden för utdelningsstoppet uppsamlats hos bolaget, i sin helhet skola ha utdelats till aktieägarna, så snart utdelningsbegränsningen upphävs. Men nämnden har dock såsom villkor för skattefrihet för uppuren utdelning i dylika fall krävt, att en relativt hög utdelning — överstigande årsvinsten — ägt rum snarast möjligt, så att bolaget därmed markerat sin avsikt att under en icke alltför lång tidrymd överföra de uppsamlade vinstmedlen i deras helhet till aktieägarna. Därvid har även i förekommande fall beaktats möjligheten att verkställa utdelning på det sätt, att fordran å aktieägare helt eller delvis efterskänkes.

4) *Prövning av vissa dispensfrågor.*

I de senaste årens skattelagstiftning har i flera fall ansetts nödigt och lämpligt att skapa möjlighet till dispens i vissa fall från lagens bestämmelser. För att i görligaste mån säkerställa en enhetlig bedömning av dessa ärenden — där prövningen ofta blir av en mer eller mindre diskretionär natur — har det ansetts lämpligt att anförtro prövningen av dispensfrågorna åt en central myndighet. Denna myndighet är riksskattenämnden.

Bland de dispensfrågor som riksskattenämnden sålunda har att pröva märkes först dispensfrågor i anslutning till den nyssnämnda lagstiftningen om skattskyldighet för de "svarta" bolagen för emottagna aktieutdelningar.

Kommunalskattelagen stadgar nämligen att — ehuru ett bolag är "svart" och sålunda skattskyldigt för aktieutdelningar — riksskattenämnden likväl må, om synnerliga skäl därtill föranleda, medgiva bolaget skattefrihet för viss tid för utdelning-

arna ifråga. De fall, som lagstiftarna härvid tänkt på, äro sådana bolag, vilka visserligen icke tillkommit i syfte att vinna skattelättnad för fysisk person och heller icke i första hand utnyttjas för dylikt ändamål, men där vidtagna åtgärder likväl medfört en skattelindring mot vilken kan riktas invändningar. Sålunda kan exempelvis en majoritetspost av aktier i ett rörelseidkande bolag ha av i och för sig helt legitima skäl överförts till ett holdingbolag och där utnyttjats som kreditunderlag, i samband varmed avtal träffats med långgivaren om att holdingbolagets inkomst, d. v. s. utdelningen från det rörelseidkande bolaget, skall användas för amortering av skulden. Ett införande av kedjebeskattnings i fall som dessa och liknande — något som ur vissa synpunkter kunde anses riktigt — skulle kunna i en del fall tillskapa betydande svårigheter. För undvikande av obilligheter, som kunna föranledas av en på förut antytt sätt anordnad kedjebeskattnings, har möjlighet tillskapats att medgiva familjebolag frihet från en eljest inträdande skyldighet att skatta för utdelning. Uppenbarligen bör sådan dispens medgivas allenast, därest särskilda skäl föreligga, såsom ingångna kreditavtal, testamentariska föreskrifter eller liknande. Sådan dispens bör regelmässigt ifrågakomma blott beträffande bolag, som vid tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande träffat sådant avtal eller arrangemang, att en tillämpning av dessa bestämmelser på grund därav skulle medföra påtagligt obilliga verkningar.

Enligt uttalanden under förarbetena skall dispensinstitutet användas i restriktiv anda. Riksskattenämndens beslut i dispensärenden av denna typ få icke överklagas.

Riksskattenämnden har under den gångna tiden haft att pröva allenast sex dylika dispensansökningar. Icke i något fall har nämnden ansett en

dispens tillräckligt motiverad, utan sålunda avslagit ansökningarna.

En annan grupp av dispensärenden, som riksskattenämnden har att pröva, är vissa dispensfrågor enligt utskiftningsskatteförordningen.

Enligt nämnda förordning gäller att utskiftningsskatt icke skall erläggas, då aktiebolag genom fusion enligt 174 § 1 mom. lagen om aktiebolag upplöses och uppgår i annat bolag, under förutsättning att moderbolaget allt sedan den 1 januari 1940 vid varje tillfälle ägt aktier motsvarande mer än 9/10 av aktiekapitalet. Vidare stadgas emellertid, att om aktiebolag i annat fall genom dylik fusion uppgår i ett annat bolag, riksskattenämnden äger under vissa i förordningen angivna förutsättningar medgiva, att utskiftningsskatteskulden övertages av moderbolaget. De åsyftade förutsättningarna äro av natur att de förutsätta en diskretionär prövning, och ärendena ha i enlighet härmed lagts hos riksskattenämnden. Förutsättningarna äro nämligen, att med fusionen åsyftas att vinna en mera ändamålsenlig organisation, att erläggandet av utskiftsskatt med hänsyn till dess storlek utgör ett väsentligt hinder för fusion samt att fusionen icke kan antagas vara ett led i åtgöranden, syftande till att erhålla obehörig förmån i beskattningsavseende för ettdera bolaget eller för någon, med vilken ettdera bolaget är i intressegemenskap.

Riksskattenämndens beslut får icke heller i dessa ärenden överklagas och detta vare sig ansökningen bifallits eller avslagits. Riksskattenämnden har hittills handlagt allenast fem dylika dispensansökningar. Tre utav ansökningarna ha bifallits, medan två ha avslagits.

En annan författning, enligt vilken dispensprövning ankommer på riksskattenämnden, är den tillfälliga förordningen om begränsning av den fria avskrivningen å maskiner och

andra inventarier vid 1953 och 1954 års taxering. I denna författning stadgas nämligen, att om bindande avtal om inventarieförvärv träffats före den 15 februari 1952 och om — och det är här det diskretionära momentet kommer in — den stadgade begränsningen av avskrivningsrätten skulle medföra avsevärda betalningssvårigheter för den skattskyldige, då äger riksskattenämnden efter ansökan medgiva att avdrag för värdeminskning må göras med större belopp än som enligt förordningen eljest är medgivet. För att kunna upptagas till prövning skall sådan ansökning vara inkommen till riksskattenämnden senast den 31 januari under taxeringsåret eller, om den skattskyldiges räkenskapsår avslutas vid en senare tidpunkt, senast den 28 februari under taxeringsåret.

Ej heller i dessa ärenden får riksskattenämndens beslut överklagas.

Förvånande nog har trots den nys angivna tidsfristen ett mycket litet antal dispensansökningar inkommit till riksskattenämnden. Nämnden har hittills prövat allenast tre sådana ansökningar, vilka emellertid alla tre avslagits av den anledningen att den skattskyldige icke visat, att tillämpningen av de i förordningen stadgade begränsningsreglerna skulle medföra avsevärda betalningssvårigheter.

De mest betydelsefulla frågor av dispensnatur, som riksskattenämnden hittills haft att syssla med, sammanhånga med tillämpningen av förordningen om konjunkturskatt för år 1952. Som bekant stadgas i denna förordning, att riksskattenämnden äger att — efter framställning av näringsorganisation eller, i fråga om bransch, där särskild organisation icke finnes, efter framställning av skattskyldig — beträffande visst slag av rörelse förklara att inkomstökning såsom oberoende av vinstkonjunkturskatt icke skall beskattas till konjunkturskatt. Riksskattenämndens beslut i dylika ärenden få icke överklagas.

Som var att vänta inkommo framställningar om undantag från skatteplikt från ett mycket stort antal näringsorganisationer. Åtskilliga av dessa framställningar voro naturligtvis relativt lätta att taga ställning till, medan andra erbjödo betydande svårigheter.

För att möjliggöra en så vitt möjligt rättvis prövning av de ifrågavarande ärendena etablerade riksskattenämnden samarbete med representanter för Handelsdepartementet, konjunkturinstitutet och priskontrollnämnden. Nämndens arbete resulterade i succesiva beslut om undantag från skatteplikt beträffande över hundratalet branscher och rörelsegrenar. Avslagna blevo mellan 20 à 25 procent av ansökningarna. De av konjunkturen klart påverkade branscherna brydde sig naturligtvis i allmänhet icke om att inkomma med ansökningar.

Nämnden fäste i varje beslut vederbörandes uppmärksamhet på att — oavsett att riksskattenämnden förklarat en viss bransch eller rörelsegren undantagen från skatteplikt — nämnden likväl kunde beträffande viss skattskyldig inom den undantagna branschen på framställning av taxeringsintendenten förordna, att undantagsbeslutet icke skulle gälla beträffande den skattskyldige ifråga. Märkligt nog har emellertid hittills icke någon enda framställning inkommit från intendentshåll om att riksskattenämnden måtte undantaga viss skattskyldig från den för branschen eljest medgivna skattefriheten.

5) *Handläggning av vissa av Kungl. Maj:t till nämnden delegerade ärendegrupper.*

Enligt särskilda beslut har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande överlämnat till riksskattenämnden att handlägga vissa grupper av ärenden, vilka hittills handlagts av Kungl. Maj:t i statsrådet. Här rör det sig om en ren rationali-

seringsåtgärd, i det att ärendena bedömts vara av sådan natur att beslutanderätten lämpligen kunde delegeras från Kungl. Maj:t till en central myndighet.

De ärenden det här gäller är i första hand vissa ärenden, sammanhängande med tillämpningen av uppbördsförordningen. Det ankommer sålunda numera på riksskattenämnden att fastställa de årliga källskattetabellerna ävensom de värden på naturaförmåner, som ingå i dessa tabeller. När det gäller värden på naturaförmånerna samarbetar nämnden med socialstyrelsen.

Vidare har nämnden fått i uppdrag att fastställa formulär till alla de blanketter, meddelanden och längder m. m., som användas för självdeklarationer och vid taxeringsarbetet. Det är en betydande arbetsuppgift, som därigenom avlastats från finansdepartementets rättsavdelning, där dessa ärenden förut ha beretts. Det formella fastställandet har, som sagt, tidigare skett i konselj.

Vidare har nämnden fått i uppdrag att handlägga sådana ärenden enligt dubbelbeskattningsavtalen med Danmark, Finland och Norge, som tidigare handlagts av Kungl. Maj:t. Dessa ärenden avse i allmänhet sådana fall, där den skattskyldige under åberopande av dubbelbeskattningsavtal hemställer om befrielse från svensk skatt, som han enligt vederbörande beskattningsmyndighets beslut har att erlägga. Efter samråd med vederbörande finansministerium i det främmande landet meddelar riksskattenämnden beslut, som antingen innebär undanröjande av den i Sverige åsatta taxeringen eller också innebär att den här åsatta taxeringen skall stå fast; i sistnämnda fall förutsättes ju i allmänhet att den främmande staten i stället åtagit sig att undanröja den där åsatta taxeringen. Som jag nyss sade, har överflyttningen av dessa ärenden till riksskattenämnden förestavats av ratio-

naliseringssskäl. Emellertid har det förbehållet gjorts, att om nämnden finner ärendet vara av beskaffenhet att likväl böra avgöras av Kungl. Maj:t, nämnden skall med eget yttrande överlämna ärendet till Kungl. Maj:t. I dessa ärenden har man för övrigt drivit rationaliseringen än längre, i det att Kungl. Maj:t föreskrivit att nämndens beslutanderätt i dessa ärenden må utövas av ordföranden ensam, dock med skyldighet för honom att hänskjuta ärendet till avgörande in pleno, därest han med hänsyn till ärendets beskaffenhet finner så böra ske.

Slutligen ha till riksskattenämnden delegerats jämväl ärenden avseende tillämpningen av de handräkningsavtal med avseende å skatter, som Sverige avslutat med vissa främmande stater. Även här har rationaliseringen i fråga om formerna för handläggningen drivits så långt som möjligt, i det att Kungl. Maj:t föreskrivit att nämndens beslutanderätt i dessa ärenden — vilkas antal uppgår till 3.000 à 4.000 per år — må utövas av nämndens chefstjänsteman, d. v. s. byråchefen hos riksskattenämnden, dock med skyldighet för honom att hänskjuta ärendet till avgörande in pleno, om han med hänsyn till ärendets beskaffenhet finner så böra ske.

6) *Verksamhet såsom remiss- och beredningsorgan.*

Självfallet räknar man med att

riksskattenämnden så småningom skall få en god överblick över beskattningsväsendet, innebärande att nämnden bör bliva i tillfälle att uppmärksamma ej blott eventuella brister i taxeringsorganisationen utan även luckor eller brister i den materiella skattelagstiftningen. Nämnden har därför ålagts ej blott att avgiva utlåtanden och verkställa utredningar i enlighet med Kungl. Maj:ts närmare beslut, utan även att av eget initiativ hos Kungl. Maj:t göra anmälan om behov av ändringar i gällande skatte- och taxeringsförfattningar. I enlighet härmed har nämnden till Kungl. Maj:t avgivit remissutlåtanden beträffande vissa skattefrågor, varjämte nämnden i ett par fall gjort egna framställningar till Kungl. Maj:t. Även på detta område bör man med tiden kunna räkna med ökade insatser från nämndens sida.

Jag har därmed lämnat en resumé över riksskattenämndens verksamhet, sådan den för närvarande gestaltar sig. Sammanfattningsvis skulle jag vilja säga, att nämnden utan tvivel fyller en betydelsefull uppgift inom vårt skatteväsen och att enligt min uppfattning nämndens betydelse så småningom kommer att än mer öka. En förutsättning härför är dock naturligen, att erforderliga materiella och personella resurser ställas till nämndens förfogande.